

კათოლიკეთა ეკლესია

ბ ა თ უ მ ზ ი

თბილისი

მსწრაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ. ქუჩა, № 21.

1908

მღვთის - მშობლის

კათოლიკეთა ეკკლესია

ბათუმში

8. ჭიჭინაძისა

თ ფ ი ლ ი ს ი

მსწრაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ. ქუჩა, № 21.

1903

ბათუმის კათოლიკეთა ეკკლესია.

XVII საუკუნის დასაწყისიდან, ოსმალეთმა მთელი დასავლეთ საქართველო სასტიკის მახვილით დაიმორჩილა. ამ დამორჩილების მეოხებით გაუქმდა და მოისპო ბევრი რამ საგვარტომი არსებობანი ქართველთა. მოისპო წეს-ჩვეულება ქართველთა და მის მაგიერ განწესდა ოსმალთა ჩვეულებანი. მოისპო ეკკლესიები და ტაძრები მის მაგიერ გადღესასწაულდა ისლამი, იწყეს ჯამეების შენება. მოკლე დროის განმავლობაში ქართველთ სხენება გახდა საგმობ სხენებათ, ამ სამხუხარო გარემოებას ძრიელ ბევრი წარჩინებული ქართველნი ეწინააღმდეგებოდნენ, ესენი თავ-გამოდებით იღვწოდნენ ოსმალთ წინააღმდეგ და არც ერთს მხარეს ჩვენის ცხოვრებისას და საქმეებისას მათ ადვილათ არ უთმობდნენ. მთელის ქართველებისათვის დადგა დიდი განკითხვის დღე და ამიტომ ყოველს მამულისშვილს მწარეთ ადარდებდა საქართველოს

უბედური მდგომარეობა და ქართველთ დამხობა, გაათათრება.

ჩვენი წინაპარნი კარგათ გრძობდნენ თავიანთ ქვეყნის წამებას და ამიტომაც იყვნენ, რომ იგინი მთელის აზიის მტრებს თავ-გამოდებითაც ებრძოდნენ. იბრძოდნენ გმირულად, მაგრამ ერთი პირი ასის წინაშე რას გაანწყობდა. მტრის რიცხვს ვერ სძლევენ, სხვათ შველა კი არსაიღამ რა უჩნდებოდათ. მალე დადგა ქართველთ გაათათრების ხანა და ქართველთა ყოველივე გარდაცვალებას ეძლეოდნენ. ამ გარდაცვალების ანუ გარდაქმნის მეოხებით ძრიელ ბევრი ქართველი ეტანჯა, ბევრი ეწამა, ბევრი იქმნა სასტიკათ გვემული და წამებული ქრისტიანობის და საქართველოს გულისათვისაც, მაგრამ ყოველ მათგანს თვით უკანასკნელ განწირულების დროსაც კი არ მოსპობიათ მომავლის იმედი, მათ ყოველთვის სწამდათ მომავლის იმედი, დავრდომილ მხარეში კვალად აღდგენა, სასოებდნენ, რომ ჩვენის წამებულის მამების საფლავებზედ კულანდებურათ გაიხმაურებს ქრისტიანთ ქართული ხმა, დაბნელებულს ერში კვალად დაირეკება ქრისტიანობის ნათელ-ხმოვანი ზარიო.

ქართველთ გაათათრების დროდგან, ქრისტიანთ გასათათრებლათ, შესაშინებლათ და მოსაკლავად შემდეგ ადგილებში იქმნენ თავ-საკვეთი და სახრჩობელა გაკეთებული: ერთი სახრჩობელა გააკეთეს კინტრიშის ხეობაზედ, სადაც ახრჩობდნენ ქრისტიანებს და მით სპობდნენ ვინც კი არ გაათათრდებოდა. მეორე სახრჩობელა და თავსაკვეთი გააკეთეს ბათუმში, სწორედ იმ ადგილისაკენ, სადაც დღეს აღშენდა ბათუმის ქართველთ კათოლიკეთ ტაძარი, მესამე სახრჩობელა მარა-დიდთან, მეოთხე ართვინის ახლოს, ხიდთან. ასევე ახალციხის მხარეს, არტაანს, ლივანას, შავშეთს. თითქმის ყველა ადგილებში, სადაც კი ოსმალებმა ფეხი შესდგა და დაიჭირა. რაც ამ თავსაკვეთ და სახრჩობელების წინაშე ქართველთ სისხლი დაღვრილა, ყველა მისგან დიდი ტბა შესდგებოდა და აწერა რომ იქმნეს, ვკონებ ოცდა ოთხს ტომში ვერ მოთავსდეს. მისი ანუსხვა ჩვენგან შეუძლებელიც არის, ხოლო იმას კი ვიტყვით, რომ ბათუმიდამ მთელს დასავლეთ-სამხრეთ საქართველოს საზღვრებამდე არ მოიპოვება არც ერთი მტკაველი მიწა, რომ მასზედ ქართველთ წამებულთ სისხლი არ იქმნეს დაღვრილი და ამ სისხლით შეზღუდილი არ იყოს ჩვენი მიწამამული, ერთი სიტყვით ამ კუთხის ყოველს გოჯს მიწასაც კი აქვს თავის დიდი მნიშვნელობა, იგი მოწამეა ქართველთ ამალლებისაც და დაცემისაცა, იგი ჩამხუტებელია ტანჯულ ქართველთ სისხლისაც და ძვლებისაც. სწორეთ ამ ჩვენის

სისხლით და ცრემლით გაპოხიერებულს მინა მამულზედ ითქმის შემდეგი:

„აქ, დაბლა ვარ, მის მონამედ და იქ მაღლა ცა,
როგორც ამალლდა საქართველო, როგორც დაეცა“.

პირველ დროის ჩვენი მამები დიდათ სასოებდნენ საპატრიოტოებში ქრისტიანობისათვის პერობილნი და ტანჯულნი, იმედს და სასოებას არ ჰკარგავდენ და ოსმალთაგან დევნილნი თავიანთ მამა პაპის სინმინდესაც დიდათ უფროთხილდებოდნენ და ყოველს ძვირფას ნივთს მინაში ფლაავდენ და მარხავდენ, რადგანაც მათ მომავალში ქართველთ აღდგენის იმედიც უტყვარათ სწამდათ. ივინი ფიქრობდენ, რომ დრო ცვალებადია, მრისხანე ისლამის ხანა გაივლის, ჩვენი მომავალი თაობა თავის ჭეშმარიტს ძალას მოიკავს, საქართველოში, ქართველთ შორის, ქრისტიანობის ხმა კვალად იწყებს გახმაურებას და მაშინ ამ ჩვენგან მინაში ჩაფლულს სინმინდესაც მიეცემა მკვდრეთით აღდგენა, სინათლის სხივის მიშუქება. ასე ფიქრობდენ და მიტომაც მათ თავიანთის ძვირფასის განძეულობის ბევრი რამ მიაბარეს ჩვენის სამშობლო ქვეყნის შავ მინას. დასავლეთ საქართველოში თქვენ ვერ ნახავთ სადმე რამე კუთხეს, რომ მის მიდამოებში სადმე რამე ძვირფასი ნივთები არ იქმნეს დაკრძალულნი ამას კაცის ხელი და შრომა უნდა, თორემ ბევრს ალაგას მეტად ძვირფასი ნივთებიც აღმოჩნდება. ამის მაგალითს წარმოადგენს ის გარემოებაც, რომ შავშეთიდგან სხვა ქვეყანაში 60 ფუთი ძველი ნივთები წაიღეს, ისეთი ნივთები, რაც სულ მინაში თხრის დროს იქმნენ პოვნილნი.

მართლაც განვლო დრო უამმან, გარემოება შეიცვალა, დასავლეთ საქართველოს ნახევარი ოსმალეთს ჩამოსცილდა და აღმოსავლეთ საქართველოს შეუერთდა და სადაც ადრე, თათრების წინაშე ქართველთ წმიდა გვამები ილახებოდა, სადაც ახრჩობდნენ მათ, თავებს სჭრიდნენ და ქრისტიანობის გულისტვის სტანჯავდნენ, სადაც მრავალ ქართველთ მშობლიური ქვეყნის გოდება, ცრემლი და სისხლი ცასაც კი მისწვდებოდა და თვინიერ ბარბაროს ოსმალეებისა ყველას გულს სილბოს მოჰკვრიდა, დღეს, ასეთ ტანჯულ მამათ საფლავეებზედ, ჩვენდა მოულოდნელად ქართველ ქრისტიანობის ხმის ღალადებას დასაწყისი მიეცა, დღეს მათს დატანჯულს საფლავეებზედ ვხედავთ ქრისტეს მოძღვრების გახმაურებით ზარის რეკას, ქართველთ დატანჯულთ მამათ მიძინებულ საფლავეების გასუფთავებას, დამდაბლებულ ჭეშმარიტ ქრისტიანეთ ღალადების აღდგომას.

ჩვენს წამებულს მამებს ამის სმენა და გაგონება უნდა

ჰქონდეს, რომ ვამცნიოთ მათ ნატვრის აღსრულება და მათის დამარხული მიმართულების მკვდრეთით აღდგენა, ეს რომ ასე იყოს, მაშინ მათი ძვალნიც კი შეინძრევიან სამარეში სიხარულით და სასოებით. ასე და ამ გვარად, სადაც აქამდე, ორი საუკუნის განმავლობაში ქართველთ დაცემის და სისხლის ღვრის მეტი არა ისმოდა რა, იქ დღეს ღალატებს ქრისტიანობის დიდი ხმა, რასაც რასაკვირველია მომავლისათვის უადვილესათ მოჰყვება ევროპის ერთა მსგავსად უდიდესი კულტურული განვითარება, უმაღლესი ცივილიზაცია, რომელსაც ქრისტიანობა დიდს გზასა და პატივის ცემას ანიჭებს და ისლამი კი სრულიად წინააღმდეგ მიდის ასეთის აღორძინებისა. ასე მოეწყო ჩვენს საქმე და აქამდე ყოფილთ ქართველთ მაჰმადიანებსაც, ვისაც ისლამის მეოხებით განადირების და უმეცრების მეტი არაფერი ეფინებოდა, იქ მათ დღეს ეფინებათ დიდი სინათლე, დიდი მომავალი, რასაც ხმა მალლა აღვიძებს და ამხნეებს ახლად აღორძინებული ნათელი ქრისტიანობის ზარის რეკა.

სწორეთ ჩვენის საუბრის უტყუარს ჭეშმარიტებას წარმოადგენს დღევანდელ ბათუმის ქართველ კათოლიკეთ ეკკლესიის აღმშენების ისტორია, მის მაშენებელთ განძრახვაც პირდაპირ იმ გვარ მიდრეკილების ნატვრას შეადგენდა თურმე, რაც კი ჩვენ ზემოთ მოვიხსენეთ და ის ნატვრა ჩვენს მამა-პაპის საკუთრებათ ვაღვიარეთ. როგორც ძველად, ისევე დღესაც, ჩვენ სამშობლო ქვეყანაში ყოფილან თითო ოროლა ისეთი მამულიშვილები, რომელთაც გულში უაღრესად ჰქონდათ მოზღვავებული, რომ ამ დავრდომილს და მიზნედილს ქართველთ კუთხეში რამე სამახსოვრო ნაშთი აღეგოთ, რომ მის მეოხებით დავრდომილს მხარეში ქრისტიანობის და განვითარების რამე დაინერგოს და მის პატივ სადებ სხივებმაც გაიხმაურონო. სწორეთ ასეთი გახლავსთ ჩვენის დროის სამშობლო ქვეყნის შვილი სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის საქმე, რომელსაც ჩვენის ერის წარმატებისთვის დიდათ შესტკივა გული და რომელსაც უაღრესად ენატრება და სწამს თანამემამულეთა წინ სვლა, განვითარება და მომავლისთვის აღორძინება. ამ ოცი წლის წინეთ, აბა ვინ მოიფიქრებდა, რომ ბათუმში, სადაც ოდესმე ქართველთ სისხლი და ცრემლი იღვროდა ქრისტიანობის და ქვეყნის გულისთვის, იქ, მათ საფლავზედ, ჩვენთ მოსისხარ მუსულმანთა წინაშე, ქართველთ ამოდოლი ტაძარი აღმენდებოდა. ბათუმში, ქართველ მაჰმადიანთ წინაშე ასეთ ქართული ტაძრის გაკეთება ჩვენ ერთობ დიდ საქმეთ მიგვაჩნია და უნდა მოგახსენოთ, რომ ეს ისტო-

რიული შესავალიც მიტომ ვუძღვენით მას.

II

ანინდელის ჩვენის ქველმომქმედის მამულისშვილის სტეფანე კოსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის დედას, ან განსვენებულს (1894 წ. †) ბარბარე თუმანიშვილის ასულს დიდი ნატვრა და წადილი ჰქონია: რომ თუ ვინიცოდა და ჩვენ, ბაქოს ნავთის მრეწველობის საქმე კარგათ წაგვივიდა, მაშინ, საქართველოს რომელიმე კუთხეს, ქართველთ კათოლიკეთა-თვის ეკვლესიას აღვაშენებთო. ასეთს საჭირო კუთხეთ ადრევე ჰქონიათ დასახულ-შენიშნული დასავლეთ საქართველოს კუთხის ქ. ბათუმი, რომელიც ოსმალთაგან 1878 წ. იქმნა შემოერთებული და რომელ ქალაქიც ძველადგანვე ოსმალთა, ანუ თათრის კუთხეთ იყო წოდებულ-ხმობილი, ქართველთ კათოლიკეთ რიცხვი აქ ისე მრავლობდა, ისე მიდიოდა წინ, რაის გამო, მათთვის, ან თათრის სამფლობელოდ ყოფილის კუთხეში, ეკვლესიის აღშენება ისეთი საქმე იქნებოდა, რომელსაც ვერაფერი დაემჭობინებოდა. ამის აღსრულებას, ანუ აღშენებას აქ პირველათ ითხოვდა ქართველთ კათოლიკეთ რიცხვი და მეორე ის გარემოებაც, რომ მთელს ამ კუთხეში სცხოვრობენ ქართველ მაჰმადიანებიც, რომლის ერთმა ნაწილმა დღემდე მტკიცეთ შეინახა თავისი დედა ენა და მთელს ბათუმის ოლქში ქართულათ ლაპარაკობენ.

უნდა ითქვას, რომ ასეთ ქართველთ განსანათლავათ ქართველთ კათოლიკობაში, აზრი ადრიდგანვე დაიბადა. მის უპირველეს მეთაურ მოღვაწეთ აბატი პეტრე ხარისჭირაშვილი ითვლება და მის შემდეგ თითო-ოროლა სხვა-და-სხვა პირნიც და უკანასკნელ დროს, ჩვენი ქვეყნის შვილი სტეფანე კოსტანტინეს ძე ზუბალაშვილი, რომელმაც მრავალთ მოღვაწეთა ქაღილს ქ. ბათუმს განხორციელება დაუწყო და იქ აღაშენა მშვენიერი თლილი ქვის კარგი, დიდი ეკვლესია. ეს ეკვლესია თვალთა მთელის ბათუმისა და თვალთა მთელ იმ ქართველ მაჰმადიანებისაც კი, რომელნიც ამ ქალაქს ახვევიან გარს. ქართველ მაჰმადიანებიც კი დიდის მიმზიდველობით უმზერიან ამ ტაძარს და ყოველი მათგანი განცვიფრებით კითხულობენ: თუ ეს ვისი ეკვლესია არისო, ან ვისგან შენდებო!?

ერთხელ, როცა ამ ეკვლესიის მაშენებელი, სტეფანე ზუბალოვი ბათუმს ბძანდებოდა და ამ ეკვლესიის შენობას შინჯავდა, იმ დროს, რაღაც შემთხვევით მისულიყო, აჭარის სოფელ

კაპნისთაველი ხოჯა მარაგაიძე და ეკითხა: თუ ამ ეკკლე-
სიას ვისი ფულით აკეთებენო? ცნობა მალე გარდაეცა, რომ
აქვე ბრძანდება მისი მკეთებელი სტეფანეო. ისლამის ფანატი-
კი ხოჯა უცბათ მივიდა სტეფანე ზუბალაშვილთან და მეტად
წრფელი მადლობა გადაუხადა, რომელ მადლობაც ფანატიკის
ხოჯისაგან საოცრათ იქმნა მიღებული. ასეთი აქვს გარეგანი
სახე ამ ვრცელ ტაძარს და იგი თავის გარეგან შეხედულებით
დიდათ იზიდავს არა მარტო ქრისტიანთ ყურადღებას, არამედ
ქართველთ მაჰმადიანებსაც კი, რომელთა რიცხვი აქეთ ერ-
თობ დიდია და რომელნიც ამ ტაძარს მუდამ დღე გავლა-გა-
მოვლის დროს დიდის სიამოვნებითაც ათვალიერებენ. ისე დღე
არ გავა, რომ ჯერეთ ამ დაუმთავრებელს ტაძარში რამდენი-
მე ქართველთ მაჰმადიანები არ შემოვიდნენ და არ დაუწყონ
მზერა დიდის ახტაცებით, ახტაცებულნი შთებიან ნამეტურ
სხვა-და-სხვა სურათების ხილვით და მალე სურათების გამო-
კითხვასაც იწყებენ. მე თვით ვნახე ჩემის თვალთ ასეთი შე-
მთხვევები: ერთ დღეს, ტაძარში შემოვიდა მოხუცებული ქარ-
თველ აჭარელ მაჰმადიანი, მას თან შემოყვა ახალგაზრდა შვი-
ლი და მთელის ეკკლესიის შინაგან მონყობილება დიდის მო-
წინებით გასინჯეს, ხსენებულის ეკკლესიის მღვდელს ყოვე-
ლის ხატის და სურათის ცნობებს დიდის ცნობის მოყვარეო-
ბით ჰკითხავდნენ და ყოველ მიგებულს სიტყვას და მცნებასაც
დიდის პატივისცემით ისმენდნენ. აი ასეთი გახლავთ მნიშვნე-
ლობა ამ ეკკლესიისა და იგი ასე ანათებს და ასხივებს თვით
ქართველთ მაჰმადიანთ ფანატიკ გონებაშიაც, სანატრელია
ამიტომ, რომ ამ ეკკლესიას მცირედ ეროვნული ხასიათიც
მიეცეს, ზოგიერთ ალაგას ქართულის ასოებით იქმნეს შემკო-
ბილი.

ასეთი ვრცელი ეკკლესიის გაკეთება ქართველთათვის სა-
მასხოვროდ დაშთება და თან მის აღმშენებელთა ხსენებასაც
საპატიო მნიშვნელობა ექმნება საყოველთაოდ. ექმნება მით
უფრო, რადგანაც ეს ტაძარი საკათედრო ტაძრათ უნდა ჩაი-
თვალოს და თუ ოდესმე კერძოთ საქართველოს და საზოგა-
დოთ კავკასიის კათოლიკეთა კავკასიაში კათოლიკეთ ეპისკო-
პოსის დასმა ელირსათ, მაშინ ეს ტაძარი კათოლიკეთა ეკკლე-
სიებთ შორის პირველ ადგილს დაიჭერს, უპირატესობა ამას
დაეთმობა, რადგანაც მის მსგავსი ეკკლესია მთელს კავკასიაში
კი არა და რუსეთშიაც იშვიათია.

ამ იშვიათობას ყველა კარგად გრძნობს, მისი მხილველი
აღტაცებაში მოდის და სიამოვნებას ეძლევა, რომ ჩვენს დრო-
ში სჩდებიან ასეთი პირნიც, რომელნიც ასეთ საქმეთა შენი-

რულებას არ ერიდებიან. ამისთანა პირებს აქებს ყველა და აქებენ თვით სახალხო მეღვინეებიც. აი ესეც მაგალითი, რომელ ლექსითაც, ბ. დ. გაბრუაშვილმა 28 დეკემბერს, 1891 წ. შეამკო როგორც ხსენებული ტაძარი, ისევე მისი მაშინგებელი.

„ვნახე ტაძარი, ღვთაებრივი, ტურთა ქმნილება!
ვით ზეციური, დიდებული, წმინდა გვირგვინი
ანგელოზთ გუნდთა საკრებულო მშვენიერება
და ამ ქვეყნისა ტანჯულ ერთა მხსნელი მფარველი.

უმანკობის სადიდებლად წმიდათა წმიდა,
ალუმართიათ მშვენიერი ვით თაიგული,
მისი მხატვრობა დიდებული თვალსა იტაცებს,
ისტორიულის სურათებით ტურთად მორთული.

აგერა მარჯვნივ, ჩრდილოეთით სად კარებია,
წმიდა ნინოსი დიდებულად სდგას ქანდაკება,
და მარცხნივ მხარეს მოციქული კიდევ ანდრია,
ხელთა უპყრია ვით უმანკო თვის ქანდაკება.

ბრწყინვალე სახით ორივენი სამოციქულოთ,
ივერთა შვილებს მედიდურათ გარდასცქერიან,
რომ ხალხთა შორის მოიპოვონ ბედნიერება,
თითქოს განგებას სასოებით ევედრებიან.

მე, მაგონებს მას დრო ნეტარსა, ოდეს შავი-ზღვით,
ქართველთ სახსნელად შორის მხრიდამ შემოსცურვიან,
და მადლი ზეცის ტანჯულ ერთა გარდასაცემად,
ჭეშმარიტებას ქანდაგებით გულში უძღვნიან.

მათის მზერითა კმაყოფილი მსწრაფ აღგზნებული,
ხელი უმაღვე სადიდებლად მოვკიდე კალამს,
ვინც ალაშენა ეს უკვდავი წმიდა ტაძარი,
დიდის დიდებით, მადლის ნიშნათ მიუძღვნით სალამს...

აქ, მას დაუდგამს დიდებული ძეგლი უკვდავი,
მარად და მარად განუხრწნელი სალაღაღებლად.
დასაბამიდამ ცხოვრებისა ეს არს უკვდავი,
ვით ისტორია ხალხთა შორის გულში ექმნებათ“ ...

უნდა ითქვას, რომ ქართველთ კათოლიკეთა რიცხვიც იმდენად ქ. თბილისს არ მრავლობს, რამდენათაც ბათუმს. მიზეზი ამისა ის გახლავს, რომ მესხეთის, ჯავახეთის და თვით ოსმალეთის საქართველოს კათოლიკენი ისე არც ერთს შავი ზღვის ნაპირა ქალაქებში ცხოვრებას არ ელტვიან, როგორც ბათუმში. ბათუმი პირველია მათში და აქ ყოველი კათოლიკე სიამოვნებით მიილტვის. ამ გარემოებას ისიც უფრო აძრიელეებს, რადგანაც ბათუმი აჭარის გზით მესხეთსა და ჯავახეთთან დაკავშირებულ იქმნა. დღეს, აქ ხსენებულ კუთხის მცხოვრებნი ერთობ აღვილათ მგზავრობენ, სადაც ამ 25 წლის წინეთ ხუთ კაცსაც კი ვერ შეეძლო თავისუფლად გავლა, იქით, დღეს, თვით ბავშვიც წავა უშიშრათ. ბათუმში, წინეთ, ქართველ კათოლიკენიც იყვნენ, მათ თავიანთი პატარა ეკკლესიაც ჰქონდათ, სადაც წირვა-ლოცვა სომხურს ენაზედ სრულდებოდა.

რუსეთის იმპერიასთან ბათუმის დაკავშირების შემდეგ, როგორც ვსთქვით ზემოთაც, ბათუმში მეტად გამრავლდა ქართველ კათოლიკობა, ისე რომ მცირე ხნის განმავლობაში, ქართველ კათოლიკეთ რიცხვი რამდენიმე ათას სულამდე ავიდა, აქაური კათოლიკენი, ანუ დროებით აქეთ-იქიდგან მოსულები, ვაჭრობას ანუ აღებ-მიცემობას მიეცნენ. ასეთ კათოლიკეთ რიცხვი თითქმის ქართველ კათოლიკეთ გვარისაგან შესდგებოდა, ენითაც ქართულ მოლაპარაკე იყვნენ და არიან კიდევაც, ყველა იგინი ეკუთვნოდენ ლათინის ტიბიკონის საეკკლესიო წესებს, რადგანაც მაშინ ბათუმში ლათინის წესრიგის ეკკლესია არ იყო, ამიტომ ქართველთ კათოლიკენი სომეხ კათოლიკეთა ეკკლესიაში დაიარებოდნენ, სომხის კათოლიკის რიგის მღვდელს ემორჩილებოდნენ, თუმცა თავიანთი ცდა ლათინის წეს-რიგის მოძღვრის მოპოებისათვის კი არა დროს არ მოსპობიათ.

იგინი ღიდად მეცადინეობდნენ, რომ ბათუმში თავიანთ საკუთარი მოძღვარი ჰყოლოდათ და ლოცვაც ცალკე მოეხერხებინათ, გინდ ეს სულ უბრალო სახლშიაც კი ყოფილიყო. რამდენიმე ხნის შემდეგ ამისთვის სასულიერო მთავრობასაც სთხოვეს ლათინის წეს-რიგის მღვდლის განწესება და საეკკლესიო სახლის გაკეთების ნებართვა. დრო გადიოდა და სასულიერო მთავრობა თითქმის უყურადღებოთ სტოვებდა ამათ მუდარებას, ცნობა არ მოდიოდა, საქმეს კურნება არ ეძლეოდა, უკანასკნელ, როგორც იქმნა, ბათუმელ ქართველ

კათოლიკეთ ეშველათ და მათ მოძღვრათ გამოუგზავნეს პატრი
ანსელმო მღებრიშვილი. ეს მღვდელი 3 წლის განმავლობაში
სომეხთ კათოლიკეთ ეკკლესიაში სწირავდა. ამ გარემოებამ
სომხებში ცოტა უკმაყოფილება დაბადა, იგინი კმაყოფილნი
არ იყვნენ, რომ მათ ეკკლესიაში ლათინურს ენაზედ მღვთის
მსახურება სრულდებოდა, მღვდელი ამის მეოხებით დიდს ტან-
ჯვას იტანდა. როგორც სომეხ კათოლიკენი იყვნენ უმაღურ-
ნი და არა მადრიელნი ლათინის წეს-რიგის მრევლისაგან,
ესევე ესენი იყვნენ შენუხებულნი და ნამეტურ ევროპიელნი.

ამიტომ ევროპიელთ მიმართეს თავიანთ კონსულებს და
სთხოვეს, რათა მთავრობის წინაშე ეშუამდგომლათ, რომ ბა-
თუმის ლათინის წეს-რიგის კათოლიკებს თავიანთ წეს-რიგის
ეკკლესიის აღშენების ნება მისცემოდათ. ევროპის კათოლიკ
სარწმუნოების კონსულებმა მიმართეს უმაღლეს მთავრობას,
ითხოვეს კათოლიკის ლათინის წეს-რიგის ეკკლესიის აღშენე-
ბა და ამათ 1896 წ. ნებართვაც მიიღეს უმაღლეს მთავრობი-
საგან ეკკლესიის აღშენებისთვის, რამდენიმე ხნის შემდეგ, ეკ-
კლესიის გეგმაც შეადგინეს და მთავრობას ესეც წარუდგინეს,
მთავრობამ გეგმაც დაამტკიცა. 1897 წ. 27 იანვრიდან დაი-
წყეს ფულის კრებაც და ერთ თვეში 1,500 მან. შეკრიბეს,
მაღე ქალაქსაც სთხოვეს ეკკლესიისთვის ადგილი, ქალაქმა
დაუთმო 400 საჟენი მიწა, ამას გარდა 200 საჟენიც ფულით
იყიდეს და მის მერე კი გადასწყვიტეს ეკკლესიის კეთებაც.
ამ საქმისთვის მიმართეს სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალა-
შვილსა და დახმარება სთხოვეს; მან ეს დავალება დიდის პა-
ტივისცემით მიიღო და აღუთქვა, რომ ჩემის დაუვინყარის დე-
დის სულის მოსახსენებლად მე აღვიშენებთ მთლად ეკკლესია-
საო და ამისთვის მან 15,000 მან. გადასცა იმ წუთშივე, რო-
მლითაც 1897 წ. აპრილის 12 ჩაიყარა ეკკლესიის საძირკველიც.

მის შემდეგ შენდება ეს ვრცელი ტაძარი და ყოველ ამ
ტაძრის გარდასახადს დიდის თავაზით იხდის ჩვენგან უკვე
კარგათ ცნობილი მამულისშვილი სტეფანე ზუბალოვი. სტე-
ფანე ზუბალოვის ქება და დიდება ჩვენგან მეტი იქნება, მის
კაცთმოყვარეობას და მამულისადმი ჯეროვან პატივისცემას
თვით მისი საქმენიც ამტკიცებენ. საკმარისია გაიხსენოს კაცმა
ხსენებული ეკკლესიის ნაშთი, თფილისში სახალხო თეატრის
შენობა და მასთან სხვა მეტად მრავალი უთვალავი საქმენი და
მით დარწმუნდებიან ნათლათ ჩვენგან მოთხრობილს ჭეშმარი-
ტებაზედ, ჩვენს დროში იშვიათია ასეთი პირების პოვნა და
ისიც ჩვენში, ქართველებში, ამიტომ მე ვუნოდებ მას, რო-
გორც მეტად მაღალ თვისების ადამიანს.

როგორც ვსთქვით, ბათუმის ქართველ კათოლიკეთ ეკ-
კლესია არის თვალი მთელის ბათუმისა. იგი ცხოველის
მყოფელის მიმხედვრებით უნდა ასულდგმულეზდეს ყოველ
ქართველ კათოლიკეთ გვაროვნულს ცნობებს. ეკკლესიის აღ-
გილი არის საკმარისად მშვენიერს ალაგას, თითქმის ბათუმის
შუაგულად გახდება ოდესმე, რადგანაც მის დასავლით და სამ-
ხრით დიდი ძალი სახლები შენდება. მასთან ერთობ ახლოა
რკინის გზის სადგური, ქართველთა და ბერძენთ სკოლები და
მასთან სხვა ღირს-შესანიშნავი სახლები და დაწესებულებანიც.
ბათუმის აღწერაში ეს ტაძარი დაიჭერს უპირატეს აღგილს
არა მარტოდ ეკკლესიის ნაშენობით, არამედ ხელოვნურის და
მხატვრულის შემკობილებითაც. ეკკლესიას ფართო აღგილი
უკავია, გალავანიც საკმარისი დიდი აქვს. ეკკლესია მთლათ
ნაშენია ბიტონით და ქუთაისის წითელის და ყვითელის ქვით.
საძირკველის ნიადაგი კარგა ძირიღამ არს გამაგრებული ცე-
მენტის ნალმებით, მერე ზემოდამ გადატანილია ეკკლესიის
იატაკი, ცემენტიოვე, იატაკს თავ-თავის ალაგას აქვს შესანიშ-
ნავი ცემენტისავე სვეტები, ანუ ბოძები, რაზედაც მჭიდროთ
დამყარებულია მთელი ტაძრის სიმაგრე.

ეკკლესია აღგებულია გოტიკურ-რომაულის წესით. ესეც
კარგი, საკმარისი მაგალითია ჩვენს ქვეყანაში, გოტიკურ-რო-
მაულ სტილით შენებას სრულ იშვიათად მისდევენ, უფროს
ბიზანტიის სტილით აკეთებენ. ეკკლესიას სიგძე აქვს 16 სა-
უენი, სიგანე – 11 საუენი, სიმაღლე ძირიღამ – 21 საუენი, ე.
ი. გუმბათამდე, ძირს, მიწიღამ იატაკამდე ორი საუენის სიმა-
ღლეზეა აყვანილი კედლები, მასზედ დაიწყება იატაკი. ეკ-
კლესიას აქვს მარჯვნივ და მარცხნივ შემდეგი სანათურები: ოთ-
ხი სანათური ერთ მხარეს, ოთხი მეორეს, ტრაპეზის გასწვრივ
კედლებშიაც მარჯვნივ და მარცხნივ აქვს კარგი ორი ღი-
დი სანათური. ყველა ეს სანათურები ეკკლესიას შინაგან ზო-
მიერის სინათლით მოსვენ. სანათურებს აქვსთ თავიანთ შესა-
ფერი სიგძე-სიგანე. ეკკლესიის კარის ბჭეს მისავალი აქვს სამ
კუთხედ, ე. ი. ეკკლესიის წინა კედელს მთლად საზღვრავს
გარემო კედლის კუთხებამდის და ამ ასავალს კიბეს სამი კარი
აქვს შესავალი, ერთი შუაში და ორი მარჯვნივ და მარცხნივ.

ეკკლესიას ქვედა ანუ მიწის ნიადაგის სიმაღლიღამ აყვა-
ნილს კედლებსაც კი აქვსთ თავის შესაფერი სანათურები,
რომელნიც შესაფერად ანათებენ ძირსაც. აქვე მოთავსებულია
ელექტრის განათების მანქანები, რომელნიც თავისუფლათ მო-
ძრაობენ, ეს ძირის ნიადაგი თითქოს ამ საელექტრო მანქანა-
თა დასადგმელად არის მომზადებულიო, თუმცა კეთების დროს

ამის ფიქრი არავის ჰქონია. გარეგან ეკკლესია ნაშენია თლილის ქვით და ცემენტით. ყოველი კარის და იატაკის ფაიები აყვანილია წითელის ქვით, ასევე აყვანილია გოტიკურ-რომაულ წესით გაკეთებულ გუმბათის სვეტები, ფაიები და გუმბათებისათვის შესამკობელი ადგილები და სიმაღლენი.

საკურთხეველის უკან, ეკკლესიის კედელს აქვს ერთი შესავალი, საიდანაც ეკკლესიაში მოვა მწირველი მღვდელი. შესავალს აქვს მშვენიერი ცემენტის კიბეები.

ეკკლესიის ყველა სანათურებს ირგვლივ ავლია მშვენიერი ჩუქურთმის ხელოვნობის ნაკეთობა, ნაკეთობა შესანიშნავია თავის დროის ოსტატობით. ეკკლესიის ჭერი გაკეთებულია რკინის ბოძებით და დახურულია კარგის, მაგარის რკინით. ზეიდან დაფენილია კარგის თუთათი. ეკკლესიას აქვს სამი გუმბათი, სამივე გოტიკურათ ნაკეთი, ორი ტაძრის აღმოსავლით, მისავალ კარის ცოტა ქვემოთ და მესამე გუმბათი შუა ტაძრის ჭერზედ სდგას, რომელიც თავის მოქარგულობით მშვენიერათ ამშვენებს მთელს ეკკლესიის გარეგან სახედველობას. ეკკლესიის ყოველი კედლის გადასახვევ-გადმოსახვევი შემკობილია მშვენიერის ოსტატურის ნაკეთულებით. უნდა დავუმატოთ, რომ მეტად მშვენიერია ეკკლესიის გუმბათები და ნამეტურ შუა გუმბათი, რომლის მეტად კოჰნია ქვისა, თუ თუთუიას ფაიები მეტად მშვენიერს ოსტატობას წარმოადგენს. ეკკლესიას აქვს თავ-თავის ალაგას შესაფერი ფარღალალები (ვაზდუშნიკი), მთელის ეკკლესიის გარეგან სახე წარმოადგენს ერთს მეტად დიდს, მშვენიერს გოტიკურს ჩუქურთმიანს ფერადის ქვით შემკობილს სანახაობას.

ყოველი კედელი, ყოველი კუთხე, როგორც შენეული, ისევე გარე განეული, პატარა თაღები და სხვა ასეთ უსაჭიროეს კედელთ ნაწილები თავთავის შესაფერის ზომის თაღებით და სიღრმით არიან გადაბმულნი, ერთი ნაწილის სიგძე, სიგანე, სიღრმე და სისქე მეორე ნაწილის გარეგან სახეს არაფრით ღალატობს და ეშვება. მოკლეთ უნდა ითქვას, რომ ეკკლესიას დიდი ხუროთ-მოძღვრება ეტყობა, აქ, როგორც კანონიერი ზომა არის დაცული სიგძე-სიგანის მხრით, ისევე დაცულია ყოველივე სხვა კედლის ნაშთები, ნაწილები და სხვანი. მცოდნე კაცებმა სთქვეს, რომ ამ ტაძრის ყოველივე ისე კარგათ არის შესრულებული რაისა გამო იშვიათია, რომ სადმე ასეთის ოსტატობით რამე გაკეთდესო. ამ შენობას დიდი გულსმოდგინება ატყვიაო. აქ შეერთებულს შრომასთან წრფელი ნატვრა და ხატვის სიყვარულიც უნდა ყოფილიყოს განღვიძებული. ყოველი განაკეთებელი როგორც

კედელი, ისევე იატაკი, ყავრული და გუმბათები გაკეთებულია მეტად მაგრა, მკვიდრად, ისე რომ იგი ასე იქნება საუკუნეთა განმავლობაში და მას ვერ დაანგრევენ ვერც ქარი, წვიმა, ზღვის ქარიშხალი, სეტყვა და დროთა მიმდინარეობის მცხოვრებთ მტრული მახვილი.

ტაძარს წინა კარის, ანუ დასავლეთის შესავალის ზემოთ, მარჯვნივ და მარცხნივ ორს ალაგას საკმარისად წმინდა ქვის დოლაბებში წითელ ქვაზედ გამოქანდაკებულია მთელის ტანით წმიდა ნინო და ანდრია მოციქული. ორივე შესანიშნავის სანახავობის არს კაი ოსტატობითაც ნაკეთი, ქვის სურათის გარეგან სახე და მის ხელოსნობის ოსტატობა მკაცრათ ემსგავსება პერგამენტულ ქალაღზედ და ან ძველად ეკკლესიის კედლებზედ ფერადის წამლებით დახატულს სურათებს. ეს ორი სურათი მოასწავებს შემდეგს: ანდრია მოციქულს პირველად შეხვდა საქართველოში შემოსვლა და ქრისტეს სარწმუნოების ქადაგება. ამიტომ, ქართველთა წინაშე, მოციქულების შორის უპირატესი მნიშვნელობა ამას უნდა დაეთმოს, რადგანაც მოციქულთა რჩევით ანდრია მოციქულმა პირველად შემოსდგა ფეხი საქართველოში და ქრისტეს სწავლა იქადაგა.

წმიდა ნინო, ნიშნავს ვითარცა საქართველოს პირველ განმანათლებელი, ანუ ქრისტიანობის სწავლის შემომტანი და გამავრცელებელი ქართველთ შორის. ყოველს სურათს აქვს თავის შესაფერი ქართული წარწერა ევროპაში ამოჭრილი, ხოლო ეს ქართული წარწერანი პირველ გაკეთების დროს კი გაკრულ იქმნა სურათების წინაშე და მცირე ხნის შემდეგ კი რაღაც მიზეზების გამო აღებულ და შენახული. როგორც ეს ქვაზედ ამოჭრილი სურათები, ისევე მეტად საყურადღებოა ტაძრის გარეგან კედლების წითელ ქვებზედ ოსტატურათ ამოჭრილ ჩუქურთმიან ქვები, რქები, ერკემალნი, წონოლა ფაითა, სვეტები და მათ ოსტატურად გათლა-მონყოლა და კედლებზედ დამაგრება.

ეკკლესიის კარის შესავალთან, ორს მხარეს, აქვს მარმარილოს ქვები, რომლებზედაც მოიპოვება ქართული და ფრანგული წარწერა, წარწერა მოწმობს ამ ეკკლესიის აღმშენებელთ ცნობას, აი ესეც ქართული და ფრანგული წარწერა:

„ტაძარი ესე ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლისა მარიამისა, თვისის ზღუდითურთ, აღვაგე მე სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილმა, საცხოვნებლად სულისგ ჩემისა, მშობელთა და დათა ჩემთასა“.

„Cette église sous le vocable de la Nativité de la Sainte Vi-

Ierge, avec clôture, a été érigée par Etienne Constantinovitch Zoubaloff pour le salut de son âme, pour le repos de l'âme de ses parents et pour le salut des âmes de ses frères et soeurs.”

18 IV/12 98 ——— 19 VI/30 02

ქართული წარწერა მშვენიერის შავის ასოებით არს ამოჭრილი. ამავე ტაძარს აქვს ორი შესაფერი ზარები, რომლებზედაც მოიპოვება შემდეგი წარწერანი: – „ზარები ესე შევსწირე მე სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილმა, ჩემ-მიერ აღგებულს ბათუმის ქართულს რომის კათოლიკეთა ეკკლესიას“.

შინაგან სახე და მონყობილება ეკკლესიისა ბევრად აღემატება გარეგან ეკკლესიის სინაზეს და მშვენებას, გარეგან ეკკლესია უფრო პატარა სჩანს და შიგ კი გარეგანზედ უფრო მეტი არს, ვრცელი, თითქოს ეკკლესია თავის შინაგან სივრცით გარეგან სახეს არ ეთანხმებაო. მთელი ტაძრის შინაგან სიგძე-სიგანე, სიმაღლე და იატაკ-ჭერი მონყობილია სუფთად და კარგად. ტაძრის ყოველ მხარეს ანუ მარჯვნივ და მარცხნივ ატანილია ოთხ-ოთხი კარგი სვეტები, რაზედაც განისვენებს მთელი ეკკლესიის ზედა სამყარო, ე. ი. მთელი ტაძარი. სვეტებს აქეთ იქიდან აქვს თავის შემამკობელი პატარა სვეტები, ანუ ფაიები, კარნიზები, ყოველი ასეთი თუ იმათი პატარა ნიშნებიც კი ნაკვთ ნაგებია მშვენიერის ოსტატობით, სვეტები ისეა დაყენებული, რომ იგი ეკკლესიის სინათლის მისხივებას სულ არ ეწინააღმდეგება.

ტაძარი დაფენილია მშვენიერის მარმარილოს მოზაიკის ქვით, ასე რომ მთელი იატაკი ერთს გაერთიანებულს ხელოსნობას წარმოადგენს, მშვენიერი სახილველია. იატაკზე ეკკლესიის კედლები ერთი საყენის სიმაღლემდის ატანილია თეთრის და შავის მარმარილოს ქვებით. მარმარილოს ქვები მთელს ეკკლესიას აკრავს ირგვლივ, წინიდგან იგი ნაკეთებია მეტად სუფთად და მშვენიერად რაც კაცის თვალს თვისკენ იზიდავს თვისის სანახაობით. მაზედ მუშაობდენ ევროპიელთ ხელოვან ხელოსნები, რომლებშიაც რამდენიმე ქართველი ხელოსნებიც ვნახეთ, რამაც გაგვაკვირვა. ეკკლესიას აქვს თავის შესაფერი მონყობილობა ხალხის დასადგომად. მარცხენა მხარეს, მეოთხე სვეტის წინ გაკეთებულია მარმარილოს ქვით მშვენიერი სამქადაგებლო კათედრა. სამქადაგებლო კათედრა და მისი მარმარილოს კიბე, ანუ მქადაგებლის აღსავალი დიდს ყურადღებას იზიდავს თვისკენ.

ეკკლესიას აქვს თავის შესაფერი ტრაპეზი (საკურთხეველი) საკურთხეველს წინილამ აქვს გაკეთებული მშვენიერი მარმარილოს ქვის სურათების აივანები, რომლის წინაც მარბიარებლები მივლენ და დაიჩოქვენ. ტრაპეზს რთავს მღვდლის სამწირველოს მშვენიერი მარმარილოს ქვის ანალოგია, ზემოდამ გადაკეთებული აქვს იორდანეს მსგავსად მშვენიერი ზედსადგომი, სამშვენი. ირგვლივ ანუ ოთხ-კუთხედ საკურთხეველი წარმოადგენს მშვენიერ საეკკლესიო ნივთებით შემკობილობას. საკურთხევლის გვერდებზედ მარჯვნივ და მარცხვნივ არს მშვენიერი ოთახები, სადაც შეიმოსებიან მღვდელნი და სადაც ინახება საეკკლესიო და სამღვდლო ყოველი ნივთიერებანი და შესამოსელნი.

ეკკლესიის კარის შესავლის ზემოთ არის გაკეთებული მშვენიერი თლილის ქვის აივანი, შესაფერის სივრცის, სადაც დადგმულ არს საეკკლესიო ორგანო. აქვე მოთავსებულ არს მგალობელთა გუნდის ალაგი და მასთან მრევლიც დიდი რიცხვი დაეტევა, რადგანაც აივანი საკმარისად დიდი არის. იგი ეკკლესიაში კარგათ სჩანს, აღსასვლელი კიბეც კარგათ არის ნაშენი და მაღლა აყვანილი. ამ აივანს ქვეშ, ორს სვეტზედ, მარმალის ქვებში ამოჭრილია აიაზმის წყლის ემბაზი. მთელი ეკკლესიის შინაგან კედლებთ განყოფილება ერთი მეორეს კანონიერის სახით და გადაკავშირებით მისდევს.

მთელი ტაძარი, იატაკივამ გუმბათის სიმაღლემდე დახატულია ფერადის წამლიანის კოხტა ხელოვნურის ოსტატურის ხელოვნებით. მხატვრობა არს მრავალ ფეროვან წამლებთაგან შემდგარი, ყოველ წამლის სიფერადეს და ხმარების ზომასაც დროის შესაფერი ოსტატის სამხატვრო ოსტატობა, ანუ ხელოვნება ეტყობა. ეკკლესიის კედლებზედ ირგვლივ ანუ მთელს ტაძარში დახატულია ძველის და ახალ აღთქმის მოძღვრების სურათები, გუმბათის ქვეშ დახატულია ოთხი მახარებელი, რასაკვირელია ისტორიულის ცნობილის სახით და მხატვრობის მოყვანილობით.

ეკკლესიის სანათურების ზეივამ, ირგვლივ ჩუქურთმიანი ამოჭრილის ხელოვნებით დახატულია მოციქულნი.

საკურთხეველის ზემოდამ ჭერის შუაზე დახატულია მღვთის მშობლის დაგვირგვინება.

მარჯვნივ და მარცხნივ საკურთხევლის ზემოთ, კედლებზე დახატულია წმინდა პეტრე და ამის შემდეგ წმინდა რომის პაპნი: ლინო, კალეტო და კლემენტო. უნდა მოგახსენოთ, რომ აქ პეტრე მოციქული მოხსენებულია როგორც რომის პაპი. რომის ეკკლესიის უმთავრეს პაპათ ეს ოთხი პირი

ითვლება. პეტრე, ლინო, კლექო და კლემენტო. ტრაპეზის ზემო მხარეს დახატულია მშვენიერი გუმბათი ლურჯის ცის ფერით შემკობილი და ბრწყინვალეს ვარსკვლავებით მოქარგულ-მოჭედილი.

ყველაზედ უფრო საყურადღებოა ეკკლესიაში შინაგან კედლებზედ ჩუქურთმიანის მოქარგულობით მაცხოვრის ცხოვრებიდამ: ტანჯვა, წამება, გარდამოხსნა და სხვა ამ გვარნი. რაც კი იესოს ცხოვრებას „სახარების“ მოთხრობითაც ეთანხმება. სადაც კი კედლებზე სურათები არ არის დახატული, იქ დახატულია ოქროს ვარაყიანის და ფერადის წამლებით სხვა და სხვა არშიები და სხვა და სხვა შესამკობელნი. ეკკლესიას მეტად კარგად ამშვენებს მაცხოვრის ცხოვრებიდამ გაკეთებული ხატები, რომელთა ოსტატობა მხილველთა თვალს სწრაფათ იზიდავს თვისკენ. ეს ხატები ამოჭრილია პატარა მარმარილოს ქვებზედ და დახატულია ფერადის წამლებით, თავ-თავის შესაფერის თვისებით ისე, როგორც რიგია და რასაც მხატვრობის ხელოვნებაც მოითხოვს, ამ სურათების გარდა ეკკლესიას სხვა სურათებიც აქვს, რომელნიც კარგათ რთავენ ეკკლესიის მხედველობას. სხვა რამ ნახატები და ამგვარნიც თავის შესაფერად აქვს. ყველა ეს მხატვრობა დიდის სახედველობით რთავს შინაგან სახეს ეკკლესიისას.

ეკკლესიას აქვს ოთხი დიდრონი, მშვენიერი ბროზის და ბროლის მინებით შემკობილი ჭაღები. ამას გარდა ეკკლესიას ამშვენებს ოცი მშვენიერი კედლის სამ ტოტიანი შანდლები. ყველა ესენი რასაკვირელია ელექტრონის სინათლით იქნება განათებული. ეკკლესიაში წმინდა სანთელი ხმარებული იქნება მხოლოდ საკურთხეველში მღვდლის წინაშე, ტრაპეზზე. სხვაგან კი ამ გვარი არა იქნება რა. თვით ელექტრონის სინათლით ირგვლივ არს შემოვლებული როგორც ეკკლესიის შინაგან სივრცე, ისევე გარეგან და სხვა. ეკკლესიის კარის შესავალში, ქართულს ენაზე შემდეგი წარწერა აქვს: „მოვედით თაყვანის ვსცეთ და უგალობდეთ უფალსა“. შემდგომ ამის დაწერილია ლათინური ეს წარწერა: „Otantibus in loco isto, dimitte peccata populi tui, Deus“ ე. ი. „შეუნდე, ღმერთო, ცოდვანი ერსა შენსა, რომელნიც მოვლენ სალოცავსა ადგილსა ამასა“.

ეკკლესიის გალავნის კარის წინაშე მოზაიკით დაწერილია შემდეგი რიცხვი.

ე. ი. 1898 წ. შენება დაუწყიათ და 1902 წ. დაუმთავრებიათ. მშვენიერს ეკკლესიას აქვს თავის შესაფერი ეზო და კარგი გალავანიც, გალავანში გაკეთებულია ძირიდან მშვენიერის ქვითა და ცემენტით, მის შემდეგ მოაჭირიდან ატანილებია მშვენიერი ქვის კარგი მოაჭირის ფაიები და ასე ამ გვარად ერთი ფაია მეორეზეა გადატანილ-გადაბმული. ხოლო რაც შეეხება ფაიების შუა გაკეთებულია რკინის მოაჭირები, რაის მეოხებითაც ერთი მოაჭირისა გადაბმულია მეორე მოაჭირზე და ასე და ამგვარად გადატანილია ერთი მეორეზე და მით არის შემდგარი მთელი ეკკლესიის ირგვლივ მგარი გალავანი.

ეკლესიის ყოველს შინაგან ღირსებას ცხადლივ ამკობს და ამშვენებს შემდეგი ლათინური წარწერა: „Cibavrt nos Domunus ex adipe frimenti: et de perta, melle saturavrt nos“.

ამის ქართული სახარების თარგმანი: „გვაჭამა სიპოხისაგან იფქლისა და კლდისა თაფლისა განგვადლო ჩვენ უფალმან“. აი ეს გახლავთ აღწერა ყოველივე ნაშთის, მხატვრობის და ან სხვა რამ საყურადღებო მხარეების ხსენებულის ტაძრისა. ჩვენ აქ დანვრილებით ვერ აღვწერთ ყოველივე ნაკეთობისა, მისი აღწერა ასე არც არის საჭირო. ჩვენ ეს ავსუსხეთ ისე, როგორც ტაძრის აღწერის წესი მოითხოვდა, ცხადი საქმეა რომ რაც ეს ტაძარი დღეს არის ის ხვალ და ზეგ ათჯერ და ოჯჯერ მეტი იქმნება. იგი დანინაურდება როგორც შინაგან, ისევე გარეგან, ამას ფიქრი არ უნდა, რადგანაც ბათუმის მცხოვრებთ შორის რამდენათაც ქართველ კათოლიკეები არიან, მათზე მეტათ ირიცხებიან უცხოელები, მაგალითად ფრანცუზები და სხვანი და მათთან ერთად პოლონელებიც.

მხოლოდ ამ ტაძრის მეოხებით უხდებათ ურთი ერთ დაკავშირება, აქ იკრიბავს თავს ევროპის კათოლიკე სარწმუნოებას მალიარებელთ ერთა რიცხვი, რომელნიც კი ბათუმს მოდიან ევროპიის გემებით. ესენი რა მივლენ და ნახვენ ხოლმე ბათუმის ასეთს ძვირფას ტაძარს, მას კარგათ ათვალთ ირებენ, შინჯავენ ყოველ სანახაობას, ინუსხავენ თავიანთ მოგზაურობაში და მერე ევროპიულს ენებზედაც გარდასცემენ ამ ტაძრის არსებობის ამბებს და იმასაც, თუ იგა ვისგან არს აღშენებული, რომელ ტომას კათოლიკეთათვის და ან იგი დღეს ვის სიკუთრებას შეადგენს, ვინ და რა ტომის ენის სამფლობლოთ ითვლება ეს ტაძარი, სად არის ამ ერის ენის საუნჯის ტრაპეზი, საიდგან ისმის ამ ენით მრევლის წინამე

ცხოველი ქადაგება, მშვენიერის და მეტათ ხელოვანის სამქადაგებლო კათედრიდამ. თუმცა ეს ასეა და ამდენი სამაგალითო მხარეები აქვს ამ ეკკლესიის მფლობელობის გარემოებას.

დასასრულ უნდა ვსთქვათ, რომ ამ ძვირფას ტაძრის აღშენებაზე დახარჯულია თითქმის ჩვენის მამულის შვილის სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილის საფასი, ეს პირია ამ ტაძრის დამაარსებელი, მან ჩაუდგა მას სამოქმედო ძალა და პირობები, ამით მარად მოსაგონარნი არიან ივინი და მოსაგონარია ის მანდილოსანი მათი მშობელიც, რომლის ხსენებასაც უძღვნის ეს ტაძარი. როგორც ვსთქვით, რამდენათაც სტეფანე კონსტანტინეს ძე ზუბალაშვილია პატივ საცემი, იმდენისავე თანაგრძობისა არის მამა ანსელმო მღებრიშვილი. ამ მოძღვრის შესახებ ჩვენ აქ არას ვიტყვით, რადგანაც მას ამის სურვილი არა აქვს, მოვიყვანო მხოლოდ იმას, რომ მთელი ამ ტაძრის შრომის და ვაი ვაგლახის გაძლოლა მართოთ მას ეკუთვნის. ივია მისი წინამძღვარი და ჩვენგან მისი შრომის ანუხსვა არ არის საჭირო. ვინც ამ ნაშთს ნახავს და ის მამა ანსელმოს შრომასაც გაიხსენებს, მაშინ ცხადათ დარწმუნდება მასზედ რომ ასეთი შრომის ატანა და გაძლოლა ერთი კაცისთვის მეტად ძნელი უნდა იყვეს, მაგრამ იქ სიძნელე ეცემა და ვარდება, სადაც კაცის ენერგიულს ცდას და მხნეობას თავისებური მიმოსვლა აქვს და საქმის სიყვარული, მამა ანსელმო არის შრომის მოყვარეობა, ცდა, ყველა საქმეში ოსტატური გარჯა, მასთან უხვად დაჯილდოვებული მამულის სიყვარულით, პატივის ცემა ქართველობის, ქართულის ეკკლესიის, ენის და ყველა ესენი კი რასაკვირველია ცხადი და უმთავრესი ძალა არის ხსენებულის ძნელის საქმის შესრულებისა. ამიტომ მამა ანსელმოს სადიდებელ სიტყვად და სარკედ ვმარა ჩვენს თვალთ წინ სახილველად თვით მისივე შრომის ნაყოფი.

დასასრულ ჩვენგან მარად ხსენება უნდა ეძღვნას როგორც სტეფანეს მშობელთ, ისევე მის ძმებს იაკობს, პეტრეს და სხვათაც, რათა მათის შეერთებულის ცლითა და შრომით, ბათუმის კათოლიკობას ეს ძვირფასი ტაძარიც აღუშენდათ. კურთხევა ამის დანიშნული გახლავსთ 5 მაისს, 1903 წ., რაის გულისთვისაც თვით სტეფანე ზუბალაშვილმა სარატოვიდან კათოლიკეთა ეპისკოპოსიც მოიწვია და რომელმაც უნდა აკურთხოს ეს ტაძარი. დავსძენთ, რომ საქართველოში კათოლიკეთ ეპისკოპოსნი 1743 წლის შემდეგიდამ დღემდე არავინ მოსულა. ამდენი ხნის განმავლობაში, ეს თითქმის პირველი მაგალითია. პირველად გაიხლებათ ეს მღდელ-მთავარი.

ეს წერილი ამ ეკლესიის დამთავრებამდეა დაწერილი.